

Prof. dr hab. Marian Podstawka
Katedra Finansów
Instytut Ekonomii i Finansów
SGGW

Recenzja

dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie ekonomia i finanse

Habilitantka stopień doktora nauk rolniczych uzyskała 20 kwietnia 2001 r. na Wydziale Rolniczym, Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu. Dr Dorota Czerwińska-Kayzer w 2018 r. ubiegała się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie finanse. Uchwałą nr 173a/04/2019 z dnia 18.04.2019 r. odmówiono jej nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie finanse. Habilitantka, od 01.09.1994 r. do, dziś jest zatrudniona w Uniwersytecie Przyrodniczym w Poznaniu. W latach 1994-2001 r. zatrudniona była jako asystent w Katedrze Ekonomiki Gospodarki Żywnościowej na Wydziale Rolniczym ówczesnej Akademii Rolniczej w Poznaniu. Kandydatka po uzyskaniu stopnia doktora od 01.09.2001 r. do 01.10.2019 r. zatrudniona była na stanowisku adiunkta, początkowo w Katedrze Ekonomiki Gospodarki Żywnościowej na Wydziale Rolniczym, a następnie w Katedrze Finansów i Rachunkowości na Wydziale Ekonomiczno-Społecznym (obecnie Wydziale Ekonomicznym) Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. Dr Dorota Czerwińska-Kayzer w latach 2019-2021 była zatrudniona jako adiunkt w grupie pracowników dydaktycznych a od 01.01.2022 w grupie pracowników badawczo-dydaktycznych. Kandydatka przez okres ok. 2,5 roku pracowała jako wykładowca w Wyższej Szkole Kadry dla Europy w Poznaniu. Habilitantka wykazała łączną wartość dorobku naukowego według MNiSW wynoszącą 1777 punktów. Według moich obliczeń ten dorobek wynosi 1048 punktów. Mimo tego, jest on znaczny. Według bazy Google Scholar, Impact Factor wynosił na 10.11.2022 r. – 3,869, liczba cytowań- 505, Indeks Hircha – 12. Łączna liczba prac opublikowanych wynosi 113, w tym współautorstwo w 5 monografiach (4 wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu i 1 wydana przez Dyfin) oraz autorstwo 4 rozdziałów w monografii. Habilitantka publikowała swoje prace głównie w czasopiśmie krajowych, takich jak SERiA, Zagadnienia Ekonomiki

Rolnej, oraz czasopismach uczelni m.in. takich jak: Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu.

a) Ocena pracy habilitacyjnej – monografii naukowej pt. ” Przemysł spożywczy i jego zróżnicowanie w zakresie płynności finansowej” wydanej przez Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu w 2022 r.

Pracę rozpoczyna wstęp, w którym w sposób klarowny przedstawiono przedmiot badań, cele, hipotezy, metody badawcze oraz źródła informacji.

Autorka rozpoczyna swoje opracowanie od przedstawienia charakterystyki przemysłu spożywczego. Czyni to w rozdziale 1 pt. „Przemysł spożywczy jako ogniwo łańcucha spożywczego”. Jest to wartościowa część pracy, ukazująca głównie sytuację ekonomiczno-finansową tego przemysłu, którą zaprezentowano w oparciu o bogaty materiał statystyczny. Podkreślić należy, że zgromadzenie jego wymagało sporego wysiłku merytoryczno-organizacyjnego. Ukazano tu genezę przemysłu spożywczego i jego rolę w gospodarce żywnościowej a także podział na branże w świetle teorii i regulacji prawnych. Tytuł tego rozdziału nie odpowiada jego treści. Z tytułu wynika, że dotyczyć on będzie roli przemysłu spożywczego w agrobiznesie. W treści tego rozdziału przedstawiono genezę przemysłu spożywczego, jego podział oraz sytuację ekonomiczno-finansową, w związku z tym jego tytuł winien być następujący „Przemysł spożywczy – geneza, podział i sytuacja ekonomiczno-finansowa”. I jeszcze jedna uwaga, otóż pkt. 1.2 „Podział przemysłu spożywczego w świetle teorii branży” proponuję zmienić na „Podział przemysłu spożywczego w świetle teorii i regulacji prawnych”.

Na s. 53 zostały przedstawione wskaźniki rentowności przemysłu spożywczego w latach 2010-2019. Autorka wykazała, że przemysł spożywczy, jako całość, osiągał w badanych latach, modelowy układ nierówności zachodzący między wskaźnikami rentowności tj. $ROS < ROA < ROE$. Z tym jednak, że na s. 52 podano, że wskaźnik ROA, został obliczony, nie jako relacja zysku netto do aktywów, tylko jako stosunek zysku operacyjnego do aktywów ogółem. W pracy brak wyjaśnienia dlaczego dokonano takiej konstrukcji wskaźnika ROA. Oprócz tego na tej samej s. 52 Autorka stwierdza „Z przeprowadzonej analizy wynika, iż mimo relatywnie niskiego udziału kapitału obcego, obserwuje się różnice między wielkościami

wskaźników rentowności kapitału własnego a rentowności aktywów, które wahały się od 3,4 p.p. do 6,1 p.p. wskazuje to na pozytywne wykorzystanie zjawiska dźwigni finansowej”. W tej sytuacji trudno zgodzić się ze stanowiskiem Autorki, ponieważ zysk operacyjny przyjęty do ustalenia wsk. ROA, nie uwzględnia źródeł dźwigni finansowej, które tkwią w relacjach między stopą procentową kapitałów obcych a stopą podatku dochodowego.

Kolejny rozdział 2, traktuje o teoretycznych aspektach płynności finansowej. Ukazane zostały jej rodzaje i determinanty oraz relacje między płynnością finansową a rentownością majątku przedsiębiorstwa. Rozdział ten przygotowany został na podstawie przeglądu licznej literatury. Szkoda, że Autorka nie zaprezentowała własnego stanowiska w stosunku do omawianych tu kwestii, tym bardziej, że powołuje się także na własne opracowania.

Rozdział 3, zatytułowano „Teoretyczne aspekty pomiaru i oceny płynności finansowej”. Uwzględniając treść tej części pracy poprawniej byłoby ją nazwać „Teoretyczne i praktyczne aspekty pomiaru płynności finansowej”. W pierwszej części tego rozdziału przedstawiono mierniki płynności finansowej oraz ich referencyjne wartości. Autorka słusznie dostrzega ich małą aktualnie przydatność, zwłaszcza do oceny płynności finansowej w sektorze rolnym. Zwraca uwagę, że ich optymalne wartości winny uwzględniać warunki makroekonomiczne, rodzaj, miejsce prowadzonej działalności. Należy zgodzić się z Autorką, że trudno jest wyznaczyć sztywne, optymalne przedziały wartości wskaźników finansowych dla różnego rodzaju podmiotów gospodarczych. Na s. 109 podano, że Komisja ds. Analizy Finansowej Rady Naukowej Stowarzyszenia Księgowych w Polsce publikuje średnie wartości wskaźników sektorowych obejmujących 14 mierników z zakresu rentowności, płynności finansowej, sprawności i zadłużenia. Szkoda, że Autorka nie podała wartości tych mierników, charakteryzujących płynność finansową. W drugiej części rozdziału 3 przedstawiono wskaźniki dynamiczne płynności finansowej. Autorka dokonała ich wyboru dla realizacji zadań umieszczonych w części empirycznej pracy. W tej części pracy zaprezentowano wielowskaźnikowe modele dotyczące oceny produktywności, rentowności i płynności finansowej. Na uwagę zasługuje zaprezentowany przez Autorkę kompleksowy syntetyczny model bieżącej płynności finansowej. W mojej ocenie ta część pracy stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse. Tym samym stanowi to dowód, iż Autorka znakomicie opanowała zagadnienia merytoryczne dotyczące ekonomii i finansów. Wykazała, się także znajomością licznej, z tego zakresu, literatury.

W rozdziale 4, zaprezentowano wyniki badań empirycznych dotyczące zróżnicowania płynności finansowej w przemyśle spożywczym i w jego 25 branżach w latach 2005-2019. Prezentacja wyników badań została poprzedzona informacją o przyjętych przez Autorkę metodach badawczych. Płynność finansowa w przemyśle spożywczym i w jego branżach została oceniona z uwzględnieniem wskaźników statycznych, dynamicznych, zmiennych kanonicznych oraz modeli. Jest to bardzo wartościowa część pracy, która wymagała od Autorki dużego nakładu pracy organizacyjnej, merytorycznej i obliczeniowej. W jej ferworze zdarzyła się edytorska wpadka. W pracy brak jest stron 165 i 166. Mimo tego bardzo pozytywnie oceniam tę część pracy. Szkoda, że Autorka nie wykorzystwała tych wyników dla konkretnego przedsiębiorstwa branży spożywczej, proponując korelacje optymalnych wartości płynności finansowej z maksymalizacją zysku, rentowności, czy stopy dywidendy. Być może będzie to problematyka, którą Habilitantka zajmie się w przyszłych pracach badawczych. Wracając do pracy habilitacyjnej, to na szczególną uwagę zasługują treści reprezentowane w rozdziale 5. Autorka przedstawia w nim średnie wartości wskaźników statycznej płynności finansowej dotyczących cyklu konwersji gotówki, cyklu zapasów oraz cykli należności i zobowiązań krótkoterminowych dla 25 branż przemysłu spożywczego. W tym przypadku także uważam, że jest to znaczny wkład dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse. Podobnie oceniam treści zawarte w rozdziale 6. Przedstawiono w nim oryginalne wyniki badań dotyczące czynników określających płynność finansową w całym przemyśle spożywczym i w jego 25 branżach.

Reasumując recenzowana praca habilitacyjna dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer wnosi znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse ze względu na:

- Podjęcie badań i dokonanie na ich podstawie weryfikacji długo istniejących optymalnych wartości wskaźników statycznych płynności finansowej.
- Określenie przedziałów wartości wskaźników statycznych i dynamicznych płynności finansowej dla przemysłu spożywczego i 25 jego branż.
- Ustalenie wewnętrznych determinant płynności finansowej w przemyśle spożywczym i tworzących go branżach.
- Opracowanie autorskiego modelu wskaźników opisującego kompleksowo płynność finansową.

b) Ocena pozostałego dorobku naukowego

Pozostałe osiągnięcia naukowo-publikacyjne Habilitantki koncentrują się na trzech obszarach dotyczących:

- 1) Inwestycji w indywidualnych gospodarstwach rolnych
- 2) Determinant korelacji finansowej przedsiębiorstw sektora rolno-spożywczego.
- 3) Aktywów rolniczych i biologicznych.

Obszar pierwszy reprezentowany jest przez 14 prac, z których za najważniejszą należy uznać „Analysis of Private Farm Investments and their Funding in Poland during the Transition Period”. Praca ta zawiera kompleksową ocenę przesłanek decydujących o podejmowaniu inwestycji w gospodarstwach rolnych. Była ona przygotowana na podstawie badań empirycznych, które Autorka przeprowadziła w 212 gospodarstwach rolnych położonych na terenie dawnych województw: poznańskiego i sieradzkiego.

Drugi obszar badawczy reprezentowany jest przez 65 prac. Jest on dominujący, co świadczy, że Habilitantka ma sprecyzowany zakres zainteresowań naukowych a jest nim problematyka finansów przemysłu spożywczego. Prace z tego obszaru reprezentują trzy nurty badawcze, które dotyczą:

- Determinant płynności finansowej w przedsiębiorstwach przemysłu spożywczego,
- Uwarunkowań efektywności finansowej w przemyśle spożywczym,
- Relacji między rentownością a płynnością finansową.

W każdym z tych nurtów Habilitantka wnosi do ekonomii i finansów nowe aspekty. Przykładowo dokonała odkrycia zależności w przedsiębiorstwach produkujących paszę, że na poprawę ich rentowności wpływ mają: zasoby pieniężne, obrót posiadanym majątkiem oraz odpowiednie zarządzanie źródłami finansowania. Interesującym problemem podejmowanym w pracach Habilitantki była relacja pomiędzy rentownością a płynnością finansową. W tym przypadku także stwierdzono oryginalne różnokierunkowe heurystyki. Jeżeli chodzi o trzeci obszar zainteresowań badawczych to dr Dorota Czerwińska-Kayzer, dokonała tu zdefiniowania aktywów biologicznych i aktywów rolniczych, które wcześniej nie były określone w Międzynarodowych Standardach Rachunkowości. Oceniała także wpływ aktywów biologicznych na płynność finansową i rentowność przedsiębiorstw przemysłu spożywczego.

Należy podkreślić, że Habilitantka za swoje prace naukowe była wielokrotnie nagradzana nagrodami J.M. Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. Pozostały dorobek naukowo-publikacyjny Habilitantki oceniam wysoko, zarówno pod względem liczbowym i merytorycznym.

c) Charakterystyka istotnej aktywności realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej.

Habilitantka współpracowała z wieloma ośrodkami naukowymi polskimi i zagranicznymi. W latach 1997-1999 brała udział w Międzynarodowym projekcie badawczym koordynowanym przez Uniwersytet Humbolta w Berlinie pt. „Komparatystyczna analiza procesów transformacji w wybranych krajach Europy środkowej i wschodniej”. Udział w tym projekcie był podstawą do napisania pracy doktorskiej i wielu artykułów naukowych. Efektem merytorycznym tych badań było określenie prawdopodobieństwa realizacji inwestycji w gospodarstwach rolnych oraz ocena ich wpływu na przemiany agrarne w polskim rolnictwie. Badania dotyczące zawartości informacyjnej sprawozdań finansowych, Habilitantka realizowała przy współpracy z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim i Uniwersytetem Ekonomicznym w Poznaniu. Dr Dorota Czerwińska-Kayzer w latach 2011-2015 i 2016-2020 prowadziła prace badawcze w ramach Programów Wieloletnich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi wraz z Instytutem Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach. Kandydatka w tych badaniach zajmowała się określeniem ekonomicznych i popytowych uwarunkowań rozwoju produkcji roślin strączkowych na cele paszowe. Ten obszar dokonań dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer oceniam pozytywnie.

d) Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę

Jeśli chodzi o ten rodzaj aktywności, to moja jego ocena jest wysoce pozytywna. Podstawą jej jest współprzygotowanie przez Kandydatkę trzech podręczników z zakresu rachunkowości, wydanych przez Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne w 2010 r. i przez Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu w latach 2009 i 2019. Oprócz tego Habilitantka jest autorką materiałów dydaktycznych do przedmiotów:

- Podstawy ewidencji rachunkowości rolnej

- Ekonomiki i organizacji gospodarstw rolnych z elementami rachunkowości.

Kandydatka m.in. w latach 1997-2004 pełniła funkcję członka Rady Katedry Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa na Wydziale Rolniczym Akademii Rolniczej w Poznaniu. W latach 1994-2010 była członkiem Komitetu Redakcyjnego Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu. Była także członkiem Senatu Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu i Rady Wydziału. Habilitantka od początku swojej pracy będąc zatrudniona w Uniwersytecie Przyrodniczym w Poznaniu czynnie uczestniczy w popularyzowaniu wiedzy w kraju i zagranicą. Publikuje swoje prace w czasopiśmie popularno-naukowych. Takich prac wydanych zostało 37. Była wykładowcą w szkoleniach dla rolników. Na podkreślenie zasługuje duża aktywność Kandydatki wyrażająca się aktywnym uczestnictwem Jej w konferencjach krajowych i międzynarodowych. Takich aktywności Habilitantka wykazała łącznie 37. Ten dorobek dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer oceniam bardzo wysoko. Reasumując, stwierdzam, że aktywność naukowa oraz osiągnięcia naukowe i publikacyjne dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer wnoszą znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse. Pozostałe aktywności oceniam także bardzo pozytywnie. Tym samym Kandydatka **spełnia ustawowe wymagania** stawiane osobom ubiegającym się o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego określone w art. 219. ust. 1, ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. „Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce”. Dziennik Ustaw z 2022 r. poz. 574.